

Gemeente
Drechterland

Document	Archeologische Quicksan
Plangebied	Zuiderdracht 15-17, Oosterblokker, gemeente Drechterland
Adviesnummer	20221
Opsteller(s)	A.S. de Groot (archeoloog) & C.M. Soonius (senior archeoloog)
Datum	22-10-2020

Advies	<u>Plannen kleiner dan 1.000 m²:</u> Vrijgeven. <u>Plannen groter dan 1.000 m²:</u> Aanleveren plannen. IVO – Overig (Proefsleuvenonderzoek) (kosten initiatiefnemer)
Vervolgtraject	Handhaven/overnemen dubbelbestemming. Indien bodemroerende plannen groter dan 1.000 m ² in de planning staan, dienen de bijbehorende bouwtekeningen te worden aangeleverd. Archeologie West-Friesland verzoekt de initiatiefnemer spoedig overleg te plegen om afspraken over het vervolgtraject te maken. C.M. Soonius (regio archeoloog) 06-25272867 Voor het proefsleuvenonderzoek dient een PvE te worden opgesteld door een gecertificeerde archeologische instelling of bedrijf met aantoonbare kennis van de prehistorie in West-Friesland.

Archeologische Quicksan

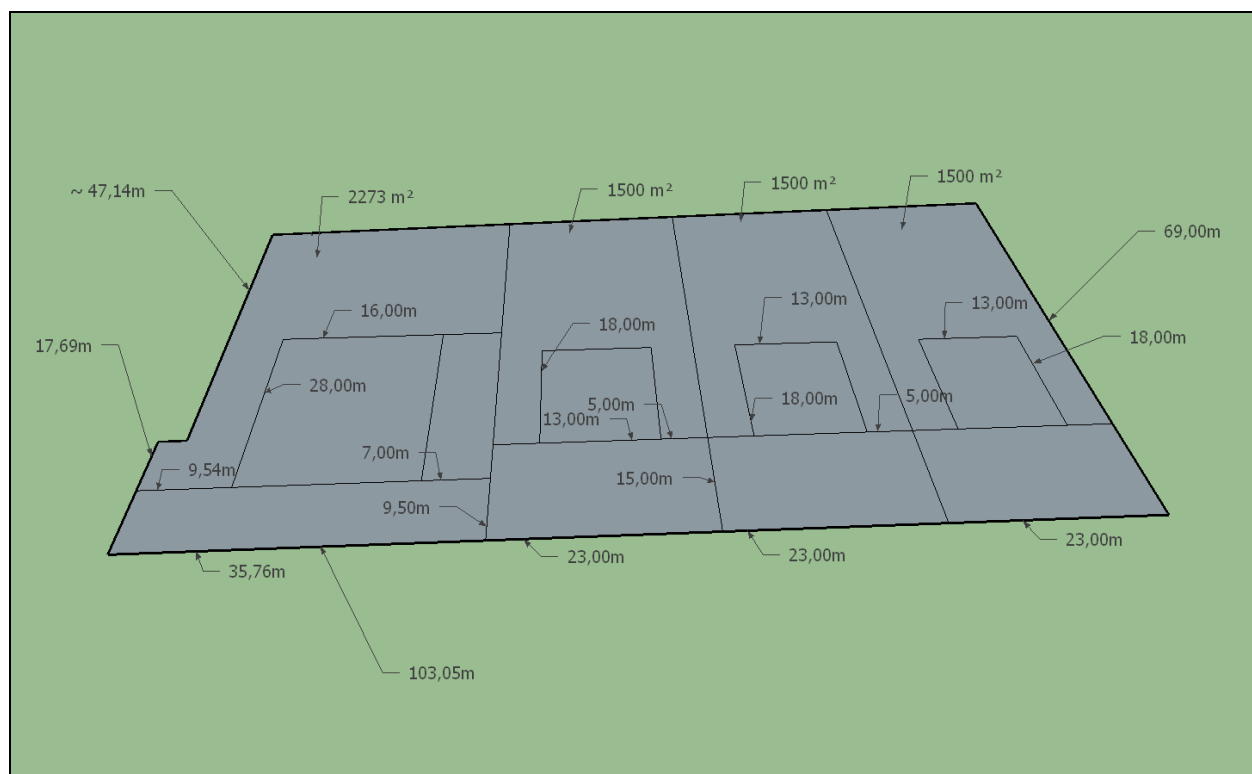
1. Inleiding

Op verzoek van SJDV Ruimtelijk Advies (contactpersoon: dhr. S. Schouten) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot het ontwikkelen van de locatie Zuiderdracht 15-17 in Oosterblokker, gemeente Drechterland (afb. 1).

Het staat in de planning om de huidige bebouwing aan de Zuiderdracht 15-17 te slopen en het perceel in vier kavels te verdelen. Op de nieuwe kavels wordt nieuwbouw gerealiseerd. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 6.700 m². Binnen het plangebied komen waarschijnlijk drie kavels van ca. 234 m² en één bouwvlak van ca. 448 m² (afb. 2). De meest zuidelijke kavel wordt waarschijnlijk uitgegeven aan Woningstichting Het Grootslag. Hier wordt een woonboerderij gebouwd met daarin 10 tot 12 appartementen voor de sociale huursector.

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (rode stippellijn) op een luchtfoto (bron: PDOK).

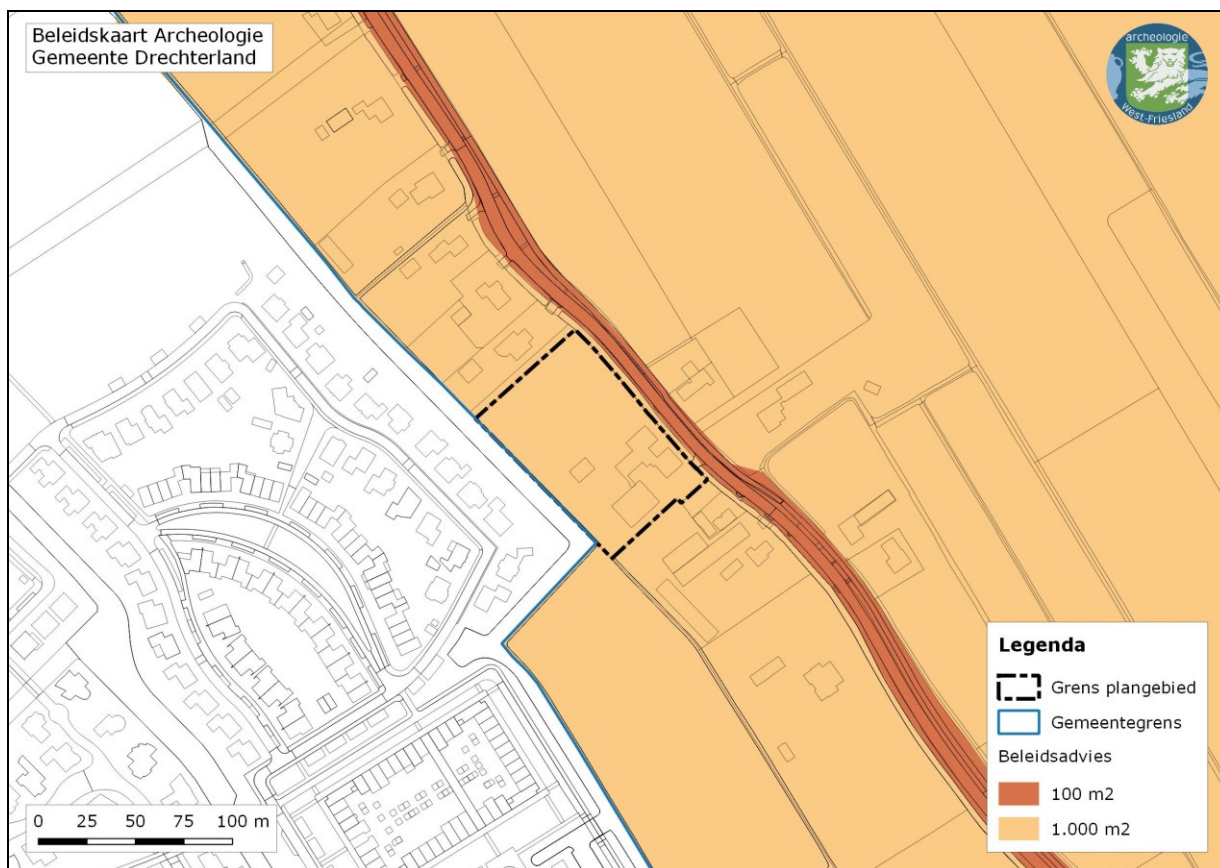
Afbeelding 2. Plattegrond met maatvoering nieuwe situatie.

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Drechterland Noord 2011 (vastgesteld 18-09-2013) en Drechterland Noord 2011, herziening 2014 (vastgesteld 24-11-2014).¹ Middels het bestemmingsplan geldt binnen het plangebied een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 2. Hierbij geldt dat bij bodemverstorende bouwwerkzaamheden groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm onder maaiveld rekening dient te worden gehouden met het aspect archeologie.

Archeologie West-Friesland heeft voor de gemeente Drechterland een archeologische beleidskaart ontwikkeld. De beleidskaart archeologie met toelichting is op 16 december 2019 vastgesteld door de gemeenteraad.² Op de beleidskaart archeologie is aangegeven waar de bekende archeologische waarden zich bevinden en welke archeologische verwachtingen er zijn. De waarden en verwachtingen zijn gecombineerd met een beleidsadvies per zone. Voor de beleidskaart zijn onder andere bodemkaarten gebruikt om de archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie nader te specificeren. Volgens de beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Hier is een vrijstellingsgrens van 1.000 m² aan verbonden (afb. 3).

De beoogde bouwvlakken hebben een gezamenlijk oppervlak van ca. 1.150 m². De geplande nieuwbouw zal daarmee de vrijstellingsgrenzen uit het bestemmingsplan en de beleidskaart archeologie mogelijk overschrijden.

Afbeelding 3. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de beleidskaart archeologie van de gemeente Drechterland.

¹ NL.IMRO.0498.BPDrechterlandNrd-OH01; NL.IMRO.0498.BPDnNoordHerz2014-VG01.

² Soonius, de Groot & Bartels 2019.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Het plangebied ligt aan de Zuiderdracht. Dit is een binnenwaterkerende dijk uit de Middeleeuwen. De Zuiderdracht heeft een hoge historisch geografische waarde (CHW code WFR217G). De samenhang met de naastgelegen strokenverkaveling is nog goed zichtbaar. De Zuiderdracht is een zijkade die in dit geval evenwijdig aan de verkaveling ligt. De binnenwaterkerende functie is verloren gegaan, maar de Zuiderdracht heeft nog wel altijd een verkeersfunctie.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op geen van de geraadpleegde historische kaarten is binnen het plangebied bebouwing zichtbaar. Het plangebied ligt buiten de historische dorpslinten van Ooster- en Westerblokker in het noorden en Schellinkhout in het zuiden (afb. 4). Er zijn tot nu toe ook geen archeologische aanwijzingen voor de aanwezigheid van middeleeuwse bewoning buiten het historisch lint.

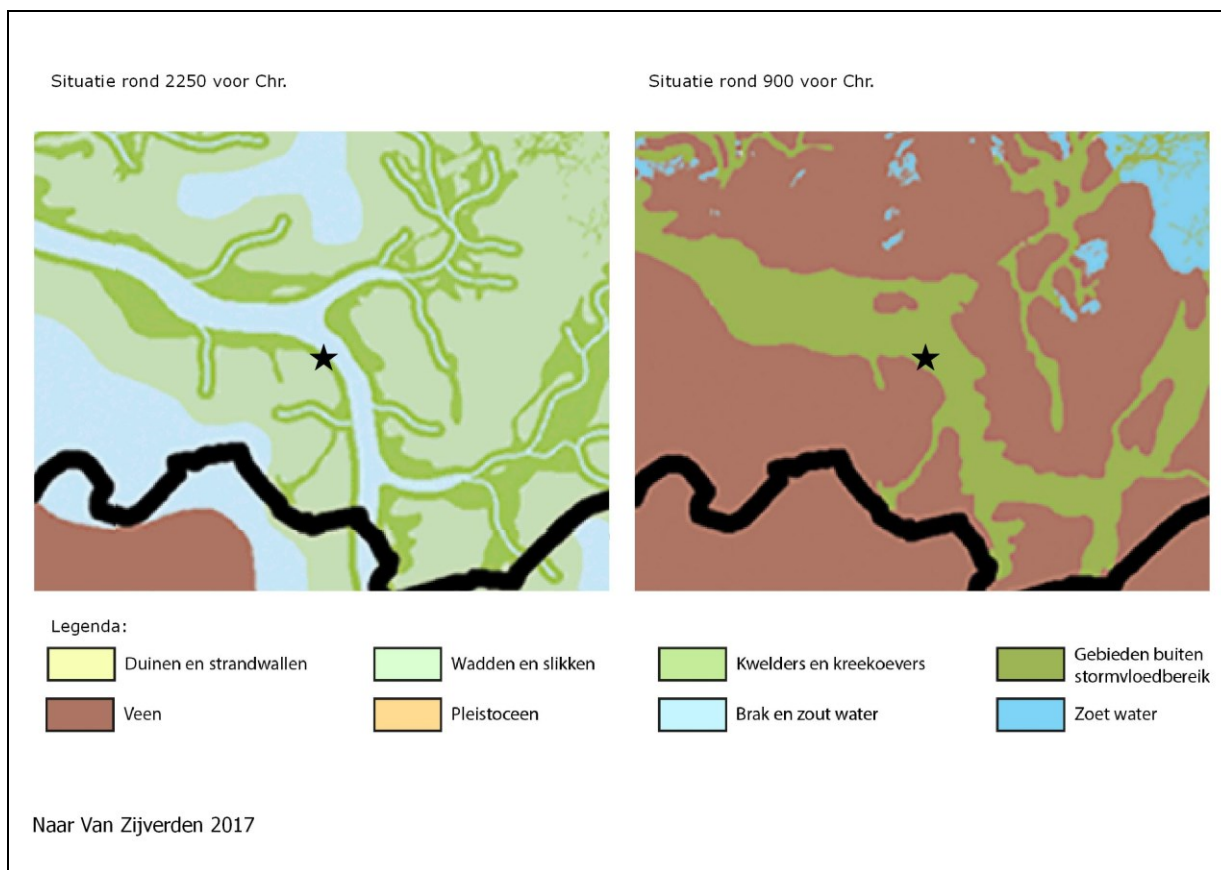

Afbeelding 4. De globale ligging van het plangebied (zwarte cirkel) op de historische kaart van Johannes Dou uit 1651-1654 (collectie Westfries Archief).

4. Archeologische en geologische bronnen

Het plangebied ligt op de flank van een grote getijdengeul die via het Zeegat van Bergen West-Friesland binnendrong. In het Neolithicum was deze getijdengeul nog actief (afb. 5: situatie 2250 voor Chr.). Tussen 1800 en 1700 voor Chr. vond in dit wijd vertakte krek- en kommensysteem een grote omslag plaats, mogelijk als gevolg van een stormvloed. Wanneer het evenwicht rond 1700 voor Chr. weer was hersteld bleef in westelijk West-Friesland een kleine opening in de kust bestaan. In een groot deel van West-Friesland is een hoog opgeslibd kweldergebied ontstaan dat buiten het stormvloedbereik ligt. Dit landschap verzoet in hoog tempo en is in de Midden Bronstijd vrijwel geheel bewoonbaar. Door stagnatie van de afvoer van water naar zee ontstaan in de loop van de Midden Bronstijd meren, waar later ook veen gaat groeien. Rond 900 voor Chr. is het bewoonbare areaal in West-Friesland flink afgenomen en is bewoning alleen op de hoger liggende delen nog mogelijk (afb. 5: situatie 900 voor Chr.).³

³ Van Zijverden 2017.

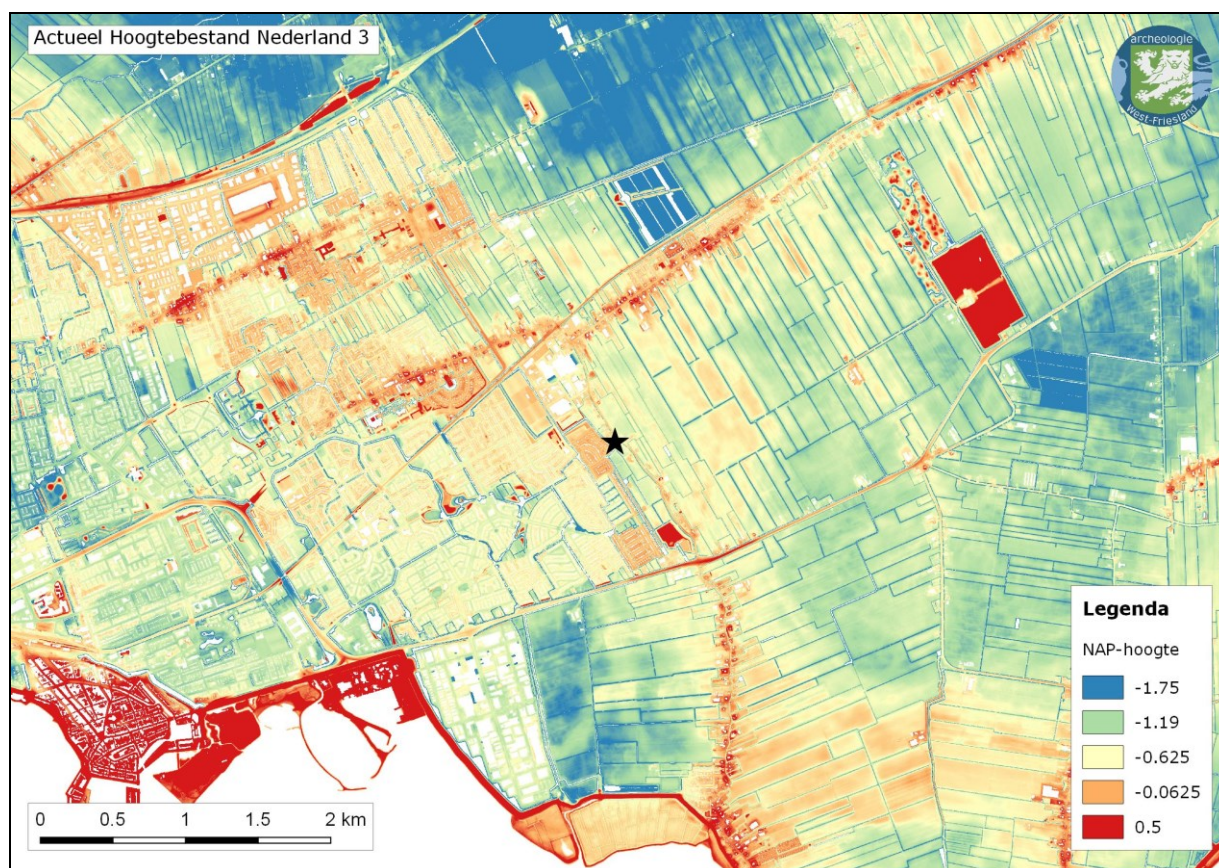
Afbeelding 5. De globale locatie van het plangebied (zwarte ster) op de paleogeografische situatie rond 2250 voor Chr. en 900 voor Chr.

De kreekrug met zijn aftakkingen is ook goed zichtbaar op het Actueel hoogtebestand Nederland 3 (afb. 6). De getij-inversierug komt vanuit het noordwesten en loopt ten zuiden van het plangebied door onder het dorpslint van Schellinkhout en richting Wijdenes. Hier is op de hoogtekaart een duidelijke verhoging zichtbaar. Het plangebied ligt op de flank van de verhoogde inversierug. De wat hoger gelegen, relatief lichte gronden waren bijzonder geschikt voor bewoning in de Bronstijd. Recent onderzoek heeft echter aangetoond dat in West-Friesland in de Bronstijd ook op de kwelders gewoond werd.⁴

Ca. 450 m ten zuidoosten van het plangebied heeft Archeologie West-Friesland in 2011 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd langs de Zuiderdracht (Archisnummer 2322467100). De onderzoekslocatie ligt bovenop de grote kreekrug. Tijdens het onderzoek zijn sloten en perceelgreppels gevonden uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Daarnaast werden een aantal greppels en paalsporen uit de Bronstijd aangetroffen. Dit betrof vooral de onderzijde van sporen. De top van het bodemarchief bleek namelijk verstoord te zijn, waarschijnlijk door toedoen van werkzaamheden gerelateerd aan de ruilverkaveling. Gezien de ernstige verstoring werd na het proefsleuvenonderzoek geadviseerd om het plangebied vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.⁵

⁴ Roessingh & Lohof 2011; Roessingh 2018.

⁵ Gerritsen & Meijer 2011.

Afbeelding 6. De globale locatie van het plangebied (zwarte ster) op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (bron: www.ahn.nl)

5. Conclusie en advies

Het staat in de planning om vier bebouwde kavels te realiseren op de locatie Zuiderdracht 15 en 17. Op basis van de paleogeografische ontwikkeling, de hoogtekaart en archeologische bronnen geldt binnen het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Op een dieper niveau zijn mogelijk ook nog resten uit de Vroege Bronstijd en het Neolithicum aanwezig. Resten uit deze perioden zijn aangetroffen op de kruising van de rijweg en de Westfriisiaweg.⁶ Het plangebied ligt namelijk op de flank en niet midden op de toen nog watervoerende geul. De verwachting voor het aantreffen van woonplaatsen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is laag.

Volgens het bestemmingsplan geldt binnen het plangebied een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 2. Dit betekent dat men rekening dient te houden met het aspect archeologie bij plannen groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm. Op de vastgestelde beleidskaart archeologie zijn de meest recente gegevens verwerkt en wordt een vrijstellingsgrens van 1.000 m² aangehouden. De beoogde bouwvlakken hebben een gezamenlijke oppervlakte van ca. 1.150 m². De nieuwbouw zal de grenzen uit het bestemmingsplan en de beleidskaart archeologie mogelijk overschrijden.

Het advies is daarmee tweeledig:

Optie 1

Indien de bodemroerende plannen een oppervlakte kleiner dan 1.000 m² beslaan, is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk. Archeologie West-Friesland adviseert in dat geval de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

⁶ Knippenberg 2018.

Optie 2

Indien de bodemroerende plannen toch een oppervlakte groter dan 1.000 m² beslaan dienen de plannen te worden aangeleverd en is op basis van de hoge archeologische verwachting een archeologisch onderzoek in het kader van de AMZ-cyclus vereist. Dit archeologisch onderzoek dient te bestaan uit een **Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven**. Als leidraad voor het proefsleuvenonderzoek dient een Programma van Eisen te worden opgesteld dat vervolgens aan het bevoegd gezag ter goedkeuring wordt voorgelegd. Hierbij dient gebruik gemaakt te worden van de hieronder aangegeven recente literatuur betreffende de prehistorische bewoning in het landschap van West-Friesland.

In bovenstaande quickscan is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting geformuleerd. Deze gespecificeerde verwachting wordt tijdens het proefsleuvenonderzoek getoetst. Een bureauonderzoek zal in dit geval geen nieuwe gegevens betreffende de verwachting binnen het plangebied genereren. Geadviseerd wordt om in dit geval een bureauonderzoek achterwege te laten en de gespecificeerde verwachting uit de quickscan te hanteren.

Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de projectontwikkelaar om afspraken over het vervolgtraject te maken (C.M. Soonius, 06-25272867).

Verder wordt geadviseerd om bij het opstellen van een wijzigingsplan de archeologische dubbelbestemming te handhaven of bij te stellen naar de vrijstellingsgrens uit de beleidskaart archeologie.

6. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Bles, R.J. & B.H. Steeghs, 1973. Structuurplan Groot Hoorn. Bodemgesteldheid en bodemgeschiktheid. *Stiboka-rapport* 1073, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Gerritsen, S. & Y. Meijer, 2011. Plangebied Begraafplaats Zuiderdracht, gemeente Drechterland. Een archeologisch bureauonderzoek (ABO) en inventariserend veldonderzoek (IVO-P) door middel van proefsleuven. *West-Friese Archeologische Rapporten* 29. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Knippenberg, S., 2018. Laatneolithische en vroege bronstijdarcheologie langs de Westfriisiaweg (N307). De resultaten van de opgravingen nabij de Noorderboekert en de Rijweg. *Archol-rapport* 394. Archol, Leiden.

Roessingh, W., 2018. *Dynamiek in beeld. Onderzoek van westfriesse nederzettingen uit de bronstijd*. Proefschrift. Sidestone Press, Leiden.

Roessingh, W. & E. Lohof, 2011. *Bronstijdboeren op de kwelders. Archeologisch onderzoek in Enkhuizen- Kadijken*. ADC-monografie 11. ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.

Roessingh, W. & A.J. Tol, 2019. Archeologie langs de Westfriisiaweg. Opgravingen van vindplaatsen uit de late prehistorie, middeleeuwen en nieuwe tijd in het tracé van de Westfriisiaweg. *ADC-rapport* 5000/ *Archol Rapport* 461. ADC ArcheoProjecten/Archol, Amersfoort/Leiden.

Soonius, C.M., A.S. de Groot & M.H. Bartels, 2019. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Drechterland. *West-Friese Archeologische Notities* 44. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Westfries Archief

Zijverden, W.K. van, 2017. *After the deluge. A paleographic reconstruction of Bronze Age West-Frisia (2000-800 BC)*. Proefschrift. Sidestone Press, Leiden.